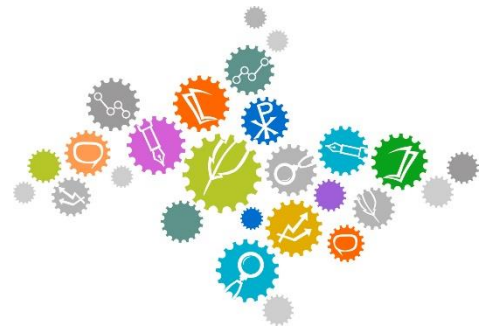

**Tiivistelmä Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisusta 134:
Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-
luterilainen kirkko vuosina 2016–2019**

Suomalaisten uskonnollisuus murroksessa

Uskonto arjessa ja juhlassa on tutkimusraportti, joka on osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nelivuotiskertomusta vuosilta 2016–2019. Tutkimusraportissa hyödynnetään lukuisia kyselyaineistoja sekä kirkon tilastoja ja sen ovat kirjoittaneet Kirkon tutkimuskeskuksen johtaja sekä tutkijat. Raportin havainnot voidaan tiivistää seuraaviin kuuteen kohtaan:

Arvomuutos heijastuu uskontoon. Tuoreet arvotutkimukset kertovat yksilöllisyyden ja tasa-arvon kasvavasta merkityksestä suomalaisten arvomaailmassa. Esimerkiksi työn, ystävien ja vapaa-ajan merkitys on nuoremmissa sukupolvissa muuttunut: siinä missä työn merkitys on laskenut, vapaa-ajan ja ystävien merkitys on kasvanut. Myös perhearvoissa on tapahtunut valtava murros. Perheen tärkeys sinällään on säilynyt kaikissa sukupolvissa. Kuitenkin käsityksissä hyvästä parisuhteesta korostuvat sukupuolten välinen tasa-arvo sekä mahdollisuus yksilölliseen itsensä toteuttamiseen omien ystävien ja harrastusten muodossa. Nämä muutokset vaikuttavat myös uskonnon alueella. Suhtautuminen sukupuolten tasa-arvoon oli tekijä, joka joko lähensi tai etäännytti suomalaisia suhteessa uskonnolliseen identiteettiin. Myös valmius hyväksyä samaa sukupuolta olevien perheet erotteli kyselyyn vastaajia: torjuvampi suhtautuminen ennusti uskonnolliseksi identifioitumista.

Kulttuurikristillisyyys murtuu. Kulttuurikristillisyydellä tarkoitetaan kristityksi identifioitumista enemmän kulttuurisista kuin uskonvakaumukseen liittyvistä syistä. Tutkimusraportissa esitettyjen havaintojen perusteella kulttuurikristillinen identiteetti on voimakkaassa murroksessa. Erityisesti millenniaalien sukupolvessa (1980-luvulla syntyneet, aineistossa 30–39-vuotiaat) on nähtävissä kulttuurikristillisyyden heikkenemistä ja vastaavasti humanistisen ja agnostisen etsijyyden sekä uskonnottomuuden vahvistumista. Vielä 2000-luvun alussa kirkolliset toimitukset näyttäytyivät melko itsestään selvinä valintoina suomalaisille. Raportista käy ilmi tässä tapahtunut voimakas muutos 2000-luvulla. Esimerkiksi Helsingin hiippakunnassa kastettiin vuonna 2019 enää kaksi viidestä syntyneestä lapsesta. Uskonnolliseen yhteisöön identifioituminen on entistä selkeämmin yhteydessä henkilökohtaiseen merkityksellisyyden kokemukseen. Tämä ajattelu heijastuu myös haluttomuuteen tehdä esimerkiksi kastepäätös lapsen puolesta.

Yhteisöihin kiinnittymisen luonne muuttuu. Vaikka modernisaation prosessit muuttavat kulttuurisia arvojärjestelmiä, jälkimodernissakin yhteiskunnassa uskonto voi säilyä merkityksen lähteenä ja yhteisöihin kuulumisen voidaan kokea tärkeänä. Erilaisten uusien jumalanpalvelusyhteisöjen lukumäärä ja niiden kävijämäärät ovat kasvaneet samaan aikaan kun luterilaisten seurakuntien jumalanpalveluksiin osallistuminen vähenee. Jumalanpalvelusyhteisöjen yhteenlaskettu kävijöiden lukumäärä on useita satojatuhansia vuodessa. Tämä kertoo yhteisöjen tarpeesta sekä valinnanvapauden merkityksestä. Koettu sosiaalisen ympäristön torjuvuus tai nihkeys uskonnollista orientaatiota ja uskonnon harjoittamista kohtaan voi johtaa siihen, että uskonnollisesti sitoutuneet ihmiset kokevat entistä enemmän tarvetta yhteisöille, jotka tukevat kristillistä sosialisaatiota ja identiteetin muodostamista.

Kokemuksellisuus ja auttaminen ovat yhä tärkeämpi osa hengellisyyttä. Muutoksia on nähtävissä myös hengellisen elämän alueella. Kokemuksellinen kosketuspinta kristinuskoon tai kirkkoon syntyy vähenevässä määrin toimitusten, hartauselämän tai perinteiden kautta, sen sijaan spiritualiteetin kannalta merkitykselliseksi on muodostunut arkinen tai konkreettinen tekeminen, kuten luonnossa liikkuminen, hiljaisuuteen vetäytyminen tai ihmisten auttaminen. Meditaatiota harjoittaa säännöllisesti yli kymmenesosa suomalaisista. Erityisesti luonnon pitäminen pyhänä tai luonnossa liikkumisen kokeminen lähentymisenä Jumalaan tai johonkin korkeampaan ovat yleisiä ilmiöitä suomalaisten henkilökohtaisessa hengellisyydessä. Myös ihmisten auttamisvalmius näyttää olevan korkealla ja auttamisen motivaationa on useimmiten esimerkiksi myötätunto tai oikeudenmukaisuuden edistäminen, varsin usein myös kutsumus. Auttamisen motivaatiotekijöihin liittyy varsin vahvasti sekä luontosuhde että kirkon aktiivisen ympäristö- ja tasa-arvotyön kannattaminen.

Uskonto- ja katsomusdialogin merkitys kasvaa. Uskonnollinen ja katsomuksellinen moninaisuus on lisääntynyt Suomessa monin eri tavoin. Uskonnollisen kirjon lisääntyminen liittyy osaltaan maahanmuuttajien ja heidän perustamiensa uskonnollisten yhteisöjen määrän kasvuun. Konkreettisimmin tämä ilmenee kasvukeskuksissa. Kuitenkin pelkästään median ja internetin välityksellä katsomuksellinen moninaisuus tulee lähelle ihmisiä kaikkialla Suomessa. Lisäksi vahvasti yksilökeskeinen ja eri perinteistä ammentava uushenkisyys on merkittävä uskonnollis-kulttuurinen virtaus, joka vaikuttaa enenevässä määrin ihmisten uskontoa ja kirkkoa koskeviin näkemyksiin. Myös laajalle levinneet käsitykset uskonnon ja tieteen välisistä suhteista vaikuttavat mielikuviin kristillisestä uskosta. Kun suomalaisia pyydettiin kyselyssä mainitsemaan hengellisesti tai elämänskatsomuksellisesti tärkeitä kirjoja, tunnettujen tieteentekijöiden uskontokriittiset teokset nousivat vahvasti esiin.

Kristillisen perinteen välittyminen kodeissa ohenee. Monet edellä kuvatut tekijät ovat yhdessä johtamassa siihen, että kristillisten perinteiden välittäminen lapsille ja nuorille jää yhä useammin tekemättä. Suomalaiset lapsuudenkodit ovat jakautuneet melko tarkasti kahteen yhtä suureen leiriin, joista toisessa on puhuttu uskonnosta ja toisessa uskonto ei ole ollut esillä. Nuorempien ikäluokkien lapsuudenkodit kuuluvat yhä useammin jälkimmäiseen ryhmään. Nelivuotiskaudella iltarukouksen opettaminen, pyhäkoulussa, seurakunnan kerhossa tai joulukirkossa käyminen sekä uskonnosta puhuminen lapsuudenkodissa ovat vähentyneet merkittävästi. Nuorimpaan, Z-sukupolveen kuuluvat äidit välittävät lapsilleen kristillisiä perinteitä kaikkein vähiten.

[Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134.](#)